בהעלותך ג

א. אין דעם גדר פון פסח שני זיינען פאַראַן דריי דיעות ואופנים[1]:

א) „רגל בפני עצמו הוא", ב) תשלומין דראשון הוא (תקוני לא מתקנין לי')", ג) „תקנתא דראשון הוא".

דער חילוק און נפק"מ לדינא צווישן די דריי דיעות[2] (און ווי עס ווערט מבואר בארוכה אין תשובת ר' אברהם בן הרמב"ם[3]):

„רגל בפני עצמו" מיינט, אַז פסח שני איז ניט אַפהיינגיק אין דעם חיוב פון פסח ראשון — עס איז אַ „חיוב בעצמו כמו שאר הרגלים"[4]. און דעריבער, איז אַ „גר שנתגייר בין שני פסחים וכן קטן שהגדיל כו' חייב לעשות פסח שני"[5]. (משא"כ לויט די דיעות אַז עס איז אַ „תשלומין" אַדער „תקנתא" פון פסח ראשון — איז דער חיוב פון פסח שני תלוי אין דעם חיוב פון פסח ראשון און אויב איינער איז ניט געווען מחוייב אין פסח ראשון איז אויף אים אויך ניטאַ דער חיוב פון פסח שני).

„תשלומין דראשון הוא" מיינט: ווען איינער האָט פאַרפעלט צו מקריב זיין דעם פסח ראשון במזיד, איז הגם אַז דערמיט האָט ער שוין עובר געווען אויף אַ איסור כרת, גיט אים די תורה „תשלומין" אויף דעם, אַז דורך מקריב זיין פסח שני ווערט בטל פון אים דער חיוב כרת[6]. אויב אַבער ער האָט אויך ניט מקריב געווען פסח שני, אפילו אין אַן אופן פון שוגג, איז וויבאַלד ס'איז ניט געווען קיין „תשלומין דראשון" בלייבט (במילא) איבער דער חיוב כרת על שהזיד בראשון[7].

„תקנתא דראשון הוא": ווען ער איז ניט מקריב דעם פסח ראשון במזיד, גיט אים די תורה באַלד מלכתחילה די תקנה מקריב צו זיין פסח שני בזמן אחר, אַזוי אַז כל זמן ס'איז ניט דורכגעגאַנגען דעם זמן פון דער תקנתא איז נאָך ניט חל דער חיוב כרת[8]. און דעריבער, אפילו אויב ער האָט דעם פסח שני ניט מקריב געווען, ער איז אַבער געווען אַ שוגג בשני, איז ער פטור פון כרת — ווייל „בעת התקנה (ווען עס לייגט זיך דער חיוב כרת) שוגג הי""[9].

---

1) פסחים צג, א.

2) ראה בכ"ז פסחים שם ואילך.

3) בס' ברכת אברהם ס"ד. ונעתק (בשינוי לשון) בכס"מ הל' ק"פ פ"ה ה"ב.

4) ל' ר"א בן הרמב"ם שם. ועד"ז בפרש"י פסחים שם ד"ה חייבין. וראה לקמן בפנים ס"ב.

5) פסחים שם.

6) כ"ה שיטת ר"א בן הרמב"ם, אבל בפרש"י פסחים שם ד"ה תשלומין: הלכך חייב כרת על הראשון ואפילו עשה את השני".

וראה רמב"ם הל' ק"פ (שם) דגם לדעת רבי (דפסק כותי') חייב כרת רק אם לא הקריב בשני (ואף דבסהמ"צ מ"ע נז כ': „אם הזיד בראשון והקריב בשני הוא חייב לרבי לפי שאין לדעתו תשלומין מן הראשון" — ראה בתשו' ר"א בן הרמב"ם (בס' מעשה נסים ס"ז) דהרמב"ם חזר בו. וראה ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ רס"ג מ"ע נז (רמ, ג. רמג, ד)). הגהות הרר"ח העליר בסהמ"צ שם.

7) פסחים שם, ב.

8) ראה ר"ח פסחים שם, א: ולעולם אינו חייב אלא על השני.

9) ל' ר"א בן הרמב"ם.

*) ובאור חדש לפסחים שם כ' דרש"י כתב כן רק לדעת ר"נ ולא לדעת רבי. אבל בצל"ח שם (וראה ביאור הרי"פ פערלא (שם רמ, א)) שרש"י ס"ל כן גם אליבא דרבי.

ב. דער רמב״ם אין ספר המצות שלו[10], רעכנט די מצוה פון פסח שני אין מנין המצות אלס א מצוה בפני עצמה, און איז מסביר דעם טעם, ווייל די הלכה איז (ווי רבי) אז פסח שני איז א „רגל בפני עצמו״.

איז ניט מובן[11]: אויך לדעת רבי אז פסח שני איז א „רגל בפני עצמו״, איז דאך זיין חיוב שייך נאר בייַ דעם וואס האט ניט מקריב געווען דעם פסח ראשון (— איינער וואס האט מקריב געווען פסח ראשון קען דאך ניט ברייַנגען דעם פסח שני), קומט דאך אויס אז אויך לדעת רבי איז פסח שני סו״ס א מצוה וואס קומט אנשטאט דעם פסח ראשון, ובמילא — די זעלבע מצוה (ווי פסח ראשון): צו מקריב זיין א קרבן פסח — היינט פארוואס רעכנט עס דער רמב״ם אלס א מצוה בפני עצמה?

מוז מען זאגן, אז הגם פסח ראשון און שני זיינען געבונדן (דערמיט וואס דער חיוב פון שני איז נאר אין פאל ווען ס׳פעלט די הקרבה פון ראשון), פונדעסטוועגן זיינען זיי בגדרים צוויי באזונדערע ענינים, און דערפאר זיינען זיי גערעכנט אין מנין המצות אלס צוויי מצות[12].

ג. וועט מען דאס פארשטיין בהקדים לבאר דעם הפרש כללי צווישן פסח ראשון און פסח שני:

מיר געפינען אין די חילוקים צווישן פסח ראשון און פסח שני: (א) „הראשון אסור בבל יראה ובל ימצא והשני חמץ ומצה עמו בבית״[13]. (ב) „הראשון נוהג כל שבעה [וואס מיינט ניט נאר אז (איסור) „חימוצו .. נוהג כל שבעה״[14], נאר אז דער קרבן פסח ראשון איז אזא וואס איז (בלשון הגמרא[15]) „נאכל לששה״[16] — „שאוכלין עליו מצות ששה ימים״[17] והשני יום אחד״[18].

די חילוקים צווישן פסח ראשון און שני קומען אלס תוצאה ומסובב פון דעם גדר פון יעדערן פון זיי.

ד. דער ביאור אין דעם:

דער חילוק, אין פשטות, צווישן פסח ראשון און פסח שני איז: פסח ראשון איז דער אופן החיוב פון הקרבת הפסח ווי ס׳איז אויסגעשטעלט און דארף זיין ע״פ סדר פון תורה (בזמנו); פסח שני איז אופן החיוב שלא ע״פ סדר (שלא בזמנו): די וואס האבן ניט געבראכט דעם פסח בזמנו — אעפ״כ זאגט מען ניט עבר יומו בטל קרבנו[19] נאר תורה גיט די געלעגנהייט צו ברענגען דעם קרבן שפעטער. וכפתגם כ״ק מו״ח אדמו״ר[20]: „פסח שני ענינו איז — עס איז ניטא קיין

10) מ״ע נז.

11) ע״ד קושיית ר״ד הבבלי בס׳ מעשה נסים שם. וראה ג״כ ביאור הרי״פ פערלא במבוא שורש השביעי. מ״ע נז (רלט, סע״ד. רמג, א ואילך).

12) וראה ביאור הרי״פ פערלא שם (במבוא. וראה שם רמג, ג) בתי׳ קושיא הנ״ל, דמאחר שמצינו לרז״ל שאמרו דפ״ש רגל בפ״ע הוא א״כ נשמע מזה דס״ל דמצוה בפ״ע הוא. ויומתק ע״פ המבואר בפנים, שפ״ר ופ״ש מובדלים בעצם מהותם.

13) פסחים צה, רע״א (במשנה).

14) פסחים צו, ריש ע״ב.

15) פסחים צה, ב. וראה ל׳ הגמ׳ (הנ״ל בפנים): „וחימוצו (דפסח) .. כל שבעה״. וכן במשנה (שם צו, א) „ופסח דורות נוהג כל שבעה״ — אף שהכוונה היא לחימוצו, כנ״ל.

16) ראה פרש״י פסחים שם (ד״ה הנאכל) „ולישנא דקרא נקט כו״.

17) פרש״י שם.

18) תוספתא פסחים פ״ח סה״ג.

19) ברכות כו, סע״א. ספרי (הובא ברש״י) פינחס כח, י. יד. ועוד.

20) היום יום י״ד אייר. וראה בארוכה לקמן ע׳ 126 ואילך.

„פאַרפאַלען", מען קען אַלע מאָל פאַ־ריכטען. אפילו מי שהי' טמא, מי שהי' בדרך רחוקה. און אפילו „לכם"[21], אַז דאָס איז געווען ברצונו[22], פונדעסט־וועגן קען מען מתקן זיין".

ס'איז בדוגמא צום אונטערשייד צווישן דער עבודה פון אַ צדיק אָדער פון אַ בעל תשובה: אַ צדיק דינט דעם אויבערשטן לויטן דרך הישר — „אשר עשה האלקים את האדם ישר"[23] — ע"פ סדר דתורה; אַ בע"ת וואָס האָט עובר געווען אויף סדר התורה, גיט אים דער אויבערשטער די מעגליכקייט צו פאַ־ריכטן דעם עבר און משלים זיין החסר;

און ווי מיר געפינען דעם חילוק אין מצב בנ"י (בפסח ראשון ופסח שני) ביים ערשטן מאָל:

ביי דער הקרבה פון פסח זיינען אידן געווען אין אַ מצב פון ערשט „געבאָרן" געוואָרן, כנבואת יחזקאל[24], ניטאָ קיין עבירות און דאָ מצוות מילה און פסח — בדמיך חיי בדמיך חיי[25], אַ מצב פון צדיקים — און ווי ע"פ ההלכה — (התחלת ?[26]) „גירות"[27] — „וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי"*[27], ניטאָ קיין עבירות, און מען זאָגט אים[28] ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה גו' (על[29]) אשר באת לחסות תחת כנפיו[30].

דאַקעגן פסח שני איז געווען פאַר די וואָס „היו טמאים (און אין טומאה גופא — טמא מת*[30]:) לנפש אדם"[31] (וואָס מיתה איז ע"י חטא עה"ד[32], שורש פון אַלע חטאים[33]), און זיי זיינען געקומען מיט אַ בקשה נפשית — נאָכן מודה און מתודה זיין זיך „אנחנו טמאים לנפש אדם — למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בנ"י"[34] — בדוגמת תשובה — ובפרטי': ווידוי[35], בקשת תיקון החסר, תיקון בשלימות (ניט נאָר „להקריב" נאָר אויך די מעלה פון „במועדו" און פון „בתוך בנ"י"[36]).

דערמיט איז מובן דער טעם (פנימי) וואָס די מצוה פון פסח שני איז ניט געווען אין אַן אופן אַז דער אוי־בערשטער האָט דערויף אָנגעזאָגט פון

---

21) פרשתנו ט, י.

22) ראה לקו"ש ח"ח ע' 74 הערה 60. חי"ב ע' 7-216.

23) קהלת ז, כט.

24) טז.

25) יחזקאל שם, ו. מכילתא (הובא ברש"י) בא יב, ו. שמו"ר פי"ז, ג. פי"ט, ה. ועוד.

26) לכאורה פשוט דאז הי' זה כל הגירות — ונפק"מ בגר שמל ולא טבל האם מחוייב בפסח. ודוגמתו — מל ולא פרע, קודם שנצטוו על הפריעה. וראה תוד"ה כי פליגי ותו"י יבמות מו, ב. ואכ"מ.

27) ראה יבמות (שם, א־ב) וכריתות ט, א.

*27) יבמות כב, א. וש"נ.

28) רות ב, יב.

29) שזהו פירוש המדרש רבה (שם) שיש שנתקשו בפירושו: ישלם ה' פעלך גו' מעם ה' א"ר חסא אשר באת לחסות תחת כנפיו. — עתה מצאתי כן בפי' עין חנוך.

30) ראה תרגום שם: ובההוא זכותא תשיזיבי מדין גיהנם למיהוי חולקך עם שרה רבקה רחל ולאה — דקשה לומר שכ"ז בא בזכות ד„עשית את חמותך", כ"א הוא הזכות „אשר באת גו'", כנ"ל.

*30) החמור מכולם (כלים פ"א, מ"ד).

31) פרשתנו שם, ו.

32) שבת נה, ריש ע"ב. וראה לקו"ש ח"ז ע' 169 הערה 55.

33) ראה תו"א עט, רע"ד. ד"ה באתי לגני ה'תשי"א פ"ב.

34) פרשתנו שם, ז.

35) עפ"ז יומתק הסגנון „אנחנו טמאים לנפ"א למה נגרע" — דצ"ע וכקושיית המפרשים.

36) וי"ל דזהו הרמז ב„ככל חקת הפסח יעשו אותו", דנחשב להם כ„במועדו" ו„בתוך בנ"י" — ועפ"ז יתורץ דלכאורה חסרה התשובה לטענתם „למה נגרע גו' במועדו בתוך בנ"י". — ועפ"ז הל' „תשלומין" „ותקנתא" הנאמר בפ"ש — הכוונה בשלימות.

פריער ווי כמעט אלע ציווּיי התורה, נאר דוקא נאכדעם ווי די אידן זיינען נתעורר געוואָרן און געבעטן „למה נגרע גו״ — ווייל די תנועה פון תשובה קומט (בדרך כלל) דורך דער התעוררות פון דעם בעל תשובה: כאטש ער איז אין א מצב פון „טמא לנפש אדם״ — היפך דטהרה ועאכו״כ ניט קדושה, ער איז ניט שייך צו דערהערן א גילוי אור מלמעלה, דאך ווערט ער נתעורר מצד עצמו — מלמטה למעלה — בתשובה[37].

ה. ע״פ האמור ווערט פארענטפערט א דבר תמוה ע״פ נגלה: חז״ל זאגן[38] אז די טמאים לנפ״א איז חל שביעי שלהם בע״פ — עפ״ז האט דאך לכאורה געדארפט זיין דער תשלומין זייערע ניט א חידוש דבר, אין א חודש ארום, נאר — כל שבעה, ווי ביי שאר קרבנות יו״ט — ווי דער אוה״ח דערמאנט עס.

וע״פ הנ״ל מובן דער טעם (הפנימי): תשובה איז ניט נאר ממלא און משלים החסר, נאר דאס איז (אויך) א דרך אין עבודת השם, א „רגל בפ״ע״, אין א בעזונדער חדש (וחידוש בעבודה).

וא״ו. הגם אז די עבודה פון א צדיק איז אין אן אופן „ישר״ ע״פ סדר התורה, פונדעסטוועגן איז דא א מעלה אין דער עבודה פון א בעל תשובה[39]: די עבודה פון א צדיק טוט אויף אין דברים שבקדושה, אדער עכ״פ אין דברים המותרים. אבער ניט „מצוה הבאה בעבירה״[39*], ענינים פון רע משלש קליפות הטמאות לגמרי קען מען ניט מברר זיין[40], מען איז זיי דוחה — דאס איז דער סדר ווי עס דארף זיין עפ״י תורה*[40*]; אבער די עבודה פון א בעל תשובה (בתשובה מאהבה) איז מהפך אויך זיינע זדונות לזכיות[41].

און דער כח וואס תשובה האט אויף דעם נעמט זיך פון א בחי׳ וואס איז העכער פון השתלשלות: מצד סדר דתורה, השתלשלות, איז ניטא די זאך פון מהפך זיין זדונות לזכיות. וכמרז״ל[42] „שאלו לחכמה .. לנבואה .. לתורה״: „חוטא מה ענשו״ — און זיי אלע, אויך תורה[43], האבן ניט געגעבן קיין ארט אויף תשובה: דוקא ווען „שאלו להקב״ה״ — העכער פון השתלשלות — איז געווען דער ענטפער „יעשה תשובה ויתכפר לו״, ווייל מצד העכער פון השתלשלות, וואס דארטן איז „כחשיכה כאורה״[44], קען אויך רע נתהפך ווערן לטוב*[44*].

עפ״ז וועט מען אויך פארשטיין וואס זייער טענה איז געווען „למה נגרע גו״ — דלכאורה: פארוואס זאל מלכתחילה זיין דער קס״ד פון „נגרע״? ועד״ז אין פתגם הנ״ל פון כ״ק מו״ח אדמו״ר אז די הוראה פון פסח שני איז אז עס איז ניטא

37) ראה בארוכה לקו״ש ח״ט ע׳ 4-63 ובהערה 26 שם.

38) פסחים צ, ב. סוכה כה, ב.

39) ראה בכ״ז דרמ״צ קצא, א. ובכ״מ.

*39) ברכות מז, ב. וש״נ.

40) תניא רפל״ז. ובכ״מ..

*40) ראה גם לקו״ת שה״ש ו, ד.

41) יומא פו, ב.

42) יל״ש תהלים רמז תשב. וראה ירושלמי מכות פ״ב ה״ו.

43) כי אף שמענה דתורה „יביא אשם״ צ״ל גם תשובה, דאז דוקא מכפר הקרבן — ראה אוה״ת יו״כ ס״ע א׳תקנז ואילך, ציונים לסהמ״צ להצ״צ מצות עגלה ערופה, ועוד (וראה בארוכה לקו״ש ח״ד ע׳ 1152 הערה 12. חי״ג ע׳ 7-76 ס״ו) — דתשובה זו עושה הזדונות כשגגות.

44) ל׳ הכתוב — תהלים קלט, יב.

*44) ראה גם לקו״ש ח״ז ע׳ 23. וש״נ.

קיין פאַרפאַלן — פאַרוואָס זאָל מען טראַכטן אַז עס איז יאָ פאַרפאַלן?

נאָר, כנ"ל: מצד תורה אַליין העלפט טאָקע ניט קיין תשובה[45] צו מהפך זיין די זדונות לזכיות כנ"ל, ס'איז פאַר־פאַלן: נאָר דורכדעם וואָס אידן זיינען נתעורר געווארן מיט א תנועה פון תשובה: „למה נגרע גו"", דאָס האָט דערלאַנגט ביז צו „(שאלו ל)הקב"ה" שלמעלה מהשתלשלות, וואָס פון דאָרט איז דער ענטפער, אַז ס'איז ניט פאַר־פאַלן — ס'איז דאָ דער ענין פון פסח שני.

[נאָר דאָס גופא ווערט דערציילט און נתגלה אין און דורך תורה, ווייל הגם תורה מצד עצמה איז בבחי' השתל־שלות, אָבער אורייתא וקוב"ה כולא חד[46], אַלע ענינים, אויך די וואָס זיינען למעלה מהשתלשלות, ווערן נתגלה דורך תורה[47].

ז. דאָס איז אויך דער ביאור אין די אויבענדערמאַנטע (ס"ג) חילוקים צווישן פסח ראשון און פסח שני[48]:

פסח ראשון — עבודת הצדיקים — האָט מען ניט צו טאָן מיט רע, דעם רע איז מען דוחה. דעריבער איז חמץ אסור בבל יראה ובל ימצא[49]; און דערפאַר איז דער יו"ט שבעת ימים — וואָרום עבודת הצדיקים איז אַן עבודה בסדר והדרגה, ס'איז השתלשלות, עס איז אויסגע־שטעלט אין ז' ימים, ז' מדות וכו'[50].

משא"כ פסח שני — עבודת התשובה, וואָס איז מהפך אויך זדונות לזכיות — קען מען דערפאַר מברר זיין אויך דעם חמץ[49]. און דעריבער איז „חמץ ומצה עמו בבית": און וויבאַלד עבודת התשובה איז למעלה מהגבלה והשתל־שלות כנ"ל, דעריבער איז עס יום אחד וואָס ווייזט (ניט אויף אַן ענין של מיעוט, נאָר, אדרבה) אויף העכער פון הגבלה און התחלקות. און ווי עס איז מבואר אין תו"א[51] דעם טעם פאַרוואָס שבועות איז יום אחד, ווייל שבועות איז „זמן קבלת התורה שהוא בבחי' הכתר שהוא בחי' יחידה שלמעלה מהתחלקות כו'".

און דאָס איז אויך וואָס די גמרא[52]

---

45) ולהעיר דאין תשובה מועלת לשנות (ולבטל) דין ועונש ב"ד, וכשו"נ נו"ב (מהדו"ק או"ח סי' ל"ה) הידועה.

46) תניא רפכ"ג בשם הזוהר. וראה סה"מ ה"ש"ת ע' 66 בהערה.

47) ראה גם המשך תער"ב ח"ג ע' א'תח. לקו"ש ח"א ע' 75. ח"ד ע' 1345. 1350. ועוד.

48) ראה עד"ז לקו"ש ח"ז ע' 327.

49) ראה אוה"ת פרשתנו ד"ה להבין ענין פ"ש (ע' שסז־ח) דפ"ר ופ"ש הם אתכפיא ואתהפכא, דבפ"ר הוא היציאה מן הרע — אתכפיא (ולכן אסור בחמץ), ובפ"ש „שכבר יצא מהרע" (ואפשר להיות) — אתהפכא (ולכן חמץ ומצה עמו בבית). וראה לקו"ש ח"ד (ע' 1301 ואילך) דהוא דוגמת החילוק דבע"ת וצדיקים: פ"ר — ע"ד בע"ת שצ"ל „אי אפשי"* (לקו"ת ואתחנן ט, ד), ופ"ש — ע"ד צדיקים שצ"ל אפשי.

אבל** הביאור שם הוא בנוגע הבירור שנעשה בהאדם, וכאן מבואר: א) עצם העבודות דפ"ר ופ"ש (פ"ר — תנועה דצדיקים, ופ"ש — תנועה דתשובה). ב) הבירור שנעשה בהזדונות (בפ"ר — דוחה אותם, בפ"ש — גם מהפכם). ועצ"ע.

50) ראה תו"א שהובא לקמן בפנים.

51) קט, סע"ד ואילך. וראה ג"כ אוה"ת ד"ה להבין מה ששבועות יום א' (במדבר ע'. א'תקע).

52) ע"ז יז, א. וראה סה"מ — לאדה"ז — תקס"ב (ע' יג). דרך חיים (כמצויין במפתחות).

---

*) ויש לקשר זה עם המבואר לעיל (ס"ד) שבנ"י בצאתם ממצרים היו גרים — כי הטעם שבע"ת צ"ל אי אפשי כי צריך זהירות „שלא יחזור לסורו" (לקו"ת שם), דחשש זה הוא בגר (קידושין יז, סע"ב).

**) וגם: שם המדובר בדרגא נמוכה בתשובה שעדיין צריך זהירות שלא יפול כו' (כבהערה הקודמת), וכאן — בתשובה (מאהבה רבה — תניא פ"ז) שזדונות נעשים כזכיות.

דערציילט בנוגע דער תשובה פון ר' אלעזר בן דורדייא — „בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בכמה שנים ויש קונה עולמו בשעה אחת": עבודת הצדיקים איז בסדר והדרגה און דעריבער נעמט עס כמה שנים, בחי' התחלקות[53]; משא"כ ביי ראב"ד, וואס ביי אים איז געווען עבודת התשובה, און אין תשובה גופא, אין אן אופן פון „ראשו בין ברכיו — העכער פון התחלקות דראשו וברכיו[54] — וגעה בבכי"[52], איז געווען „קונה עולמו בשעה אחת". ובלשון הזהר[55], אז תשובה איז „בשעתא חדא".

ח. דער חילוק הנ"ל צווישן פסח ראשון און פסח שני דריקט זיך אויס אויך אין דעם וואס פסח ראשון איז אין חודש ניסן, און פסח שני אין חודש אייר[56]:

ס'איז ידוע[57] דער חילוק צווישן חודש ניסן (חודש הראשון) און חודש אייר (חודש השני): ניסן איז המשכה וגילוי מלמעלה למטה, וואס דער גילוי אור מלמעלה פועל'ט ניט קיין זכוך בר קיימא, לתמיד, אין דעם „מטה", ער איז באותה שעה, בלויז דוחה דעם רע[58]. דאס איז ע"ד עבודת הצדיקים[59] וואס זייער עבודה איז אין ענינים פון אור, ענינים פון רע זיינען זיי דוחה.

דער ענין פון אייר איז העלאה מלמטה למעלה, וואס מ'איז מברר לתמיד ומזכך און מעלה דעם מטה[58]. דערפאר איז די מצוה פון ספירת העומר שייכת בעיקרה צו חודש אייר[60], ווייל ספה"ע טוט אויף דעם בירור וזיכוך המדות. דאס איז ע"ד עבודת התשובה[59] וואס דורך איר איז מען מברר דעם מטה מטה ביותר, ביז אז אויך ענינים פון רע ווערן נתהפך לטוב.

[ובכללות איז דאס דוגמת החילוק פון חודש ניסן און תשרי, כידוע[61] אז חודש ניסן איז עבודת הצדיקים, און תשרי — עבודת התשובה].

ט. ע"פ הנ"ל, אז פסח שני איז די עבודה פון תשובה, ווען מען פאר־שטיין דעם טעם, בפנימיות הענינים, וואס אין פסח שני זיינען פאראן דריי (דיעות ו)אופנים (דאלו ואלו דא"ח[62]) כנ"ל ס"א — ווייל בכללות זיינען פא־ראן (אט די) דריי אופנים אין תשובה:

א) „תקנתא" דתשובה: דאס וואס גלייך ביי מעשה החטא האט ער די תקנה פון תשובה — אזוי ווי ביים פאר־פעלן דעם פסח ראשון איז פאר אים תיכף גרייט די תקנה פון פסח שני — דער אופן אין תשובה ווי בחטאים סתם, שוין בשעת החטא איז פאראן די אפשריות התיקון דורך תשובה.

ב) „תשלומין" דתשובה: די תשובה אויף א חטא וואס איז געטאן געווארן אין אן אופן פון „אחטא ואשוב", וואס דאן איז „אין מספיקין בידו לעשות תשובה"[63] — בשעת מעשה החטא האט

---

53) להעיר ד„שנים" ל' שינוי (ראה אוה"ת מקץ שלח, סע"ב).

54) ע"ג"כ תו"א ר"פ וארא.

55) זח"א קכט, סע"א.

56) ראה אוה"ת הנסמן בהערה 49. לקו"ש ח"ד שם.

57) ראה לקו"ש ח"א פ' אמור. ח"ד שם. ח"ח ע' 6. ס"ע 235 ואילך. ועוד.

58) ראה אוה"ת ולקו"ש (ח"ד) שם, דפסח ראשון ופסח שני הם אתכפיא ואתהפכא, כנ"ל הערה 49.

59) ראה לעיל הערה 49.

60) ראה לקו"ש ח"א שם.

61) ראה אוה"ת בא ד"ה החודש (ע' רנז ואילך).

62) עירובין יג, ב. גיטין ו, ב.

63) משנה סוף יומא (פה, ב).

ער ניט די תקנה פון תשובה, „הואיל והתשובה גורמת לו לחטוא״ [64] [ע״ד ווי „אין קטיגור נעשה סניגור״ [65]: אבער שפעטער אויב „דחק ונתחזק כו׳ ועשה תשובה מקבלין תשובתו״ [66].

ג) „רגל בפני עצמו״: דער ענין פון תשובת הצדיקים, וכידוע [67] אז ענין התשובה איז ניט — כטעות העולם — אויף חטאים דוקא, נאר ס׳איז א דרך אין עבודת ה׳, וואס איז שייך אויך ביי די וואס זיינען ריין פון חטאים, וכמאמר [68]: משיח אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא.

און הגם אז דער ענין פון פסח שני איז (כפתגם הנ״ל דכ״ק מו״ח אדמו״ר, אז „עס איז ניטא קיין „פאַרפאַלען״.. אפילו מי שהי׳ טמא .. אפי׳ „לכם״, אז דאס איז געווען ברצונו כו״) תשובה על חטא — פונדעסטוועגן, זיינען בכללות, פאראן, אלע אופנים פון תשובה אין פסח שני, אויך תשובת הצדיקים. [בדוגמת חודש תשרי — וואס פסח שני איז דוגמת חודש תשרי, כנ״ל ס״ח — וואס איז אין זיך כולל אלע אופני התשובה, אויך תשובת הצדיקים [69]].

יו״ד. עפ״י הנ״ל (בענין תקנתא דתשובה) וועט צוקומען א תוס׳ ביאור אין דעם דין [70], אז אפילו א רשע, וואס זיין תומ״צ איז „מוסיף כח בקליפות״, דארף לערנען תורה אפילו שלא לשמה, ווייל „כשיחזור אח״כ בתשובה .. אזי מוציא מהקליפה כל התורה והמצות כו״. ד. ה. דאס וואס ער לערנט תורה „בעודו רשע״ איז מלכתחלה אויפן סמך פון דעם, וואס ער וועט שפעטער תשובה טאן, ווייל דאס איז דער אויפטו פון „תקנתא״ דתשובה: אז תורה גיט מלכתחלה בשעת מעשה החטא די אפשריות ותקנה פון תשובה.

און הגם אז אט דער דין — אז אויך „בעודו רשע״ דארף מען לערנען תורה — איז חל אויף אלע סוגים פון רשעים, אויך אזא וואס זאגט „אחטא ואשוב״, וואס האט ניט תקנתא דתשובה כנ״ל — איז — צום עלית הלימוד האט עס בכלל קיין שייכות ניט, ווייל דער „אחטא״ איז דאך ניט דער לימוד — און עס איז בודאי אז „יחזור אח״כ בתשובה״ און נאכמער — אז אפילו, במיעוטא דמיעוטא, אז ער לערנט, ר״ל, כדי להוסיף כח כו׳ און פארלאזט זיך אז „אחטא ואשוב״ — דארף ער אויך לערנען,

נאר עס איז דא א חילוק אין דעם וויבאלד אז „אין מספיקין כו״:

ביים לעצטן סוג, דארף מען (מצד „אין מספיקין כו״) אנקומען צום טעם אז אויך א „נידח״ איז מובטח אז סו״ס איז אויך ער „ודאי סופו לעשות תשובה״ [71], „בגלגול זה או בגלגול אחר כמ״ש [72] כי לא ידח ממנו נידח״ [73]; משא״כ ביי חטאים סתם דארף מען ניט אנקומען צום טעם פון „לא ידח ממנו נידח״ [74] — ער איז מלכתחלה (ניט קיין

---

64) אגה״ת פי״א.

65) ראה צפע״נ הל׳ יבום פ״ד ה״כ (בסופה) — לענין אחטא ויוהכ״פ מכפר.

66) אגה״ת שם. ועד״ז בתניא פכ״ה.

67) לקו״ת ראה כד, ד. ש״ש סו, ג. ר״פ האזינו. ועוד.

68) הובא בלקו״ת שמע״צ צב, ב. שה״ש נ, סע״ב (וראה זח״ג קנג, ב). ונת׳ בלקו״ד ח״א קמו א, ואילך.

69) כמובן מהמבואר בדרושי לקו״ת שנסמנו בהערה 67.

70) הל׳ ת״ת לאדה״ז פ״ד ס״ג.

71) תניא ספל״ט.

72) ש״ב יד, יד (בשינוי לשון).

73) הל׳ ת״ת שם. תניא שם.

74) וע״ד מ״ש בתניא שם, דבלומד סתם לעולם יעסוק כו׳ גם שלא מצד הטעם דלא ידח כו׳ (אלא שבלומד סתם „אין הדבר תלוי בתשובה אלא מיד

„נידח", נאָר) בלויז אַ „רחוק", ווייל ער האָט דאָך גלייך בשעת החטא די תקנתא דתשובה, בדוגמת תקנתא דפסח שני[75].

יא. כשם ווי פסח שני איז כולל אַלע אופני תשובה, אויך תשובת הצדיקים — אַזוי איז עס בנוגע צו פסח ראשון, אַז עס איז כולל אין זיך, בכללות, אַלע אופנים אין עבודת הצדיקים, אויך תשובת הצדיקים; וואָס דערפאָר, כאָטש די גאולה העתידה וועט זיין אין חודש ניסן[76] — עבודת הצדיקים — וועט זי דאָך זיין פאַרבונדן מיט עבודת התשובה, וכנ"ל אַז משיח אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא[77].

און כעין זה געפינט מען ביי פסח מצרים, אַז עס איז דעמאָלט געווען דער ציווי[78] „משכו וקחו לכם" ופי' חז"ל[79] „משכו ידיכם מע"ז", וואָס דאָס איז אַן ענין פון תשובה; חאָטש די וואָס האָבן זיך מל געווען קודם יצי"מ זיינען דאָך געווען כגר (בהתחלתו)[80] ועוד ועיקר — דאָס איז געזאָגט געווארן צו יעדערן וועמען מען האָט געזאָגט „וקחו" (וכהדיוק — בוא"ו המוסיף ומחבר) — כולל די וואָס האָבן קיין שייכות ניט געהאַט צו ע"ז — ביי זיי איז עס ניט געווען תשובה על חטא, נאָר בדוגמת תשובת הצדיקים, וואָס זיי געפינען זיך אין אַן עולם וואו ס'איז שייך די מציאות פון ע"ז און מ'דארף אָנזאָגן „משכו ידיכם מע"ז".

יב. עפ"י כהנ"ל איז מובן דאָס וואָס דער רמב"ם רעכנט פסח שני אלס אַ מצוה בפ"ע, כאָטש אַז איינער וואָס האָט מקריב געווען פסח ראשון קען דעם פסח שני ניט מקריב זיין: פסח ראשון און פסח שני זיינע טאָקע צוויי באַזונדערע עבודות — פסח ראשון איז עבודת הצדיקים, און פסח שני — עבודת התשובה[81]; אָבער פונדעסטוועגן, מאָנט זיך ניט הקרבה פון פסח שני אויב ס'איז געווען די הקרבה פון פסח ראשון, ווייל פסח ראשון איז כולל אויך תשובת הצדיקים, ובמילא איז דאָ אויך נכלל דער ענין פון „רגל (ועבודה) בפני עצמו" שבפסח שני.

יג. אעפ"י אַז אויך אין פסח ראשון — צדיקים — איז דאָ תשובה, וויבאַלד אָבער עס איז תשובת הצדיקים, האָט זי ניט אין זיך די מעלה פון תשובה דפסח שני, וואָס עיקר ענינו איז תשובה על חטא[81] — „תקנתא" ו„תשלומין" [ס'איז נאָר אַז פסח שני איז כולל אַלע אופני תשובה, ובמילא איז אין אים דאָ אויך תשובת הצדיקים].

שחוזר ולומד דבר זה לשמה כו', משא"כ ברשע שצריך לתשובה להוציא תומ"צ שלו מהקליפה).

והא דמביא בתניא שם גם הטעם דלא ידח כו' (אלומד „שלא לשמה ממש לשום איזו פני'") — כי בתניא שם כולל הכל. בסגנון אחר — נקט הקצוות: מקצה ד„נידח" (אחטא ואשוב), עד לומד סתם שאפילו ק"נ לא נתקבשה בו; וכמה דרגות בינתיים (וכדמוכח גם בהל' ת"ת שם ובקו"א), ובכל הדרגות הנ"ל „לעולם יעסוק כו'".

75) ועוד דוגמאות: לאו שניתק לעשה, שריפת נותר, שילוח הקן — לכמה מ"ד (חולין קמא, א־ב. וש"נ).

76) כדעת ר"י — ר"ה יא, א. ובשמו"ר (פט"ו, יא) סתם כמותו.

77) וגם הגאולה עצמה תלוי' בתשובה (סנהדרין צז, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה), אלא שלדעת ר"י אם לא יעשו תשובה מעצמם „הקב"ה מעמיד להן כו' ומחזירן למוטב" (סנהדרין שם).

78) בא יב, כא.

79) מכילתא עה"פ.

80) ראה תוד"ה דכתיב — כריתות ט, א.

81) ובפרט לפי פסק הרמב"ם (ראה לעיל הערה 6), שגם לדעת רבי יש בפסח שני הענין דתשלומין ותיקון לראשון, שהרי ע"י פטורים מכרת.

און דאָס איז אין צוויי ענינים: (א) דער צמאון פון אַ בע"ת נעמט זיך דוקא דערפון וואָס „עד הנה היתה נפשו בארץ צי' וצלמות היא הסט"א כו'" [82], און דעריבער איז זיין צמאון „ביתר עז" ווי ביי צדיקים [82] וואָס ביי זיי איז דאָס ניט שייך [83]. (ב) תשובה על חטא דערלאַנגט העכער פון השתלשלות, וואָס דערפאַר האָט עס בכח צו מהפך זיין זדונות לזכיות (וכנ"ל ס"ו); משא"כ ביי צדיקים, אפילו ווען ביי זיי איז דאָ עבודת התשובה, האָט זי אַבער ניט דעם כח צו מהפך זיין זדונות לזכיות.

און דאָס איז דער טעם וואָס דוקא פסח שני איז יום אחד און פסח ראשון שבעת ימים, ווייל כאָטש אַז אויך פסח ראשון האָט דעם ענין התשובה, ווי־באַלד אַבער עס איז תשובת הצדיקים, איז דאָס אַלץ במדידה והגבלה — אפילו דער „בכל מאדך" פון אַ צדיק איז אויך בסדר והדרגה [84]; און ע"ד ווי מען געפינט אַז אפילו נאָכדעם ווי תשובת ר"א בן דורדייא האָט אַרויסגערופן דעם „בכה רבי", וואָס בכי' ווייזט אויף אַן ענין שלמעלה מהגבלה [85], איז ביי אים ניט געווען דער ענין פון „קונה עולמו בשעה אחת", העכער פון התחלקות:

דוקא פסח שני — תשובה על חטא, מהפך זיין זדונות לזכיות [כפתגם הנ"ל דכ"ק מו"ח אדמו"ר: אפילו „לכם", אַז דאָס איז געווען ברצונו, פונדעסטוועגן קען מען מתקן זיין] — דערלאַנגט אין אַן אַרט וואָס איז העכער פון התחלקות, יום אחד; ע"ד די מעלה פון ראב"ד, אַז דוקא ביי אים — תשובה על חטא — האָט זיך אויפגעטאָן דער „קונה עולמו בשעה אחת" [86].

(משיחת ש"פ אחו"ק תשכ"ד)

---

82) תניא פ"ז.
83) ראה באריכה שע"ת ח"ב חינוך פמ"ח.
84) ראה שע"ת שם (נה, רע"ד ואילך).
85) תו"א כו, א. ובכ"מ.
86) להעיר מסה"מ תקס"ב (ע' יג) במעלת המס"נ דראב"ד על המס"נ דצדיקים, עיי"ש.